

ELŐSZÓ

Írta: Brené Brown

Egy évtizede is van már annak, hogy Amanda először alakított élő szobrot Boston valamelyik utcájában – fehérre festett arcával egy ládán állt nap a Kétméteres Menyasszony. Aki messziről figyelte, jól láthatta, amint megáll előtte egy-egy járókelő, pénzt dob a kalapjába, és elmosolyodik, amikor Amanda kedvesen a szemébe néz, majd átnyújt a csokrából egy szál virágot. Engem viszont aligha látott volna meg bárki is, mivel nagy ívben elkerültem volna ezt az élő szobrot. Na, nem azért, mert én soha nem adakozom a kéregetőknek – szoktam nekik pénzt adni. Épp csak arról van szó, hogy tisztas távolból szeretek jótékonykodni: észrevétlenül bedobom a pénzt a kalapba, és névtelenségbe burkolózva már megyek is tovább. Ezért bármit megtettem volna, hogy elkerüljem a szemkontaktust. Nem kell nekem virág, csak észrevétlen maradhassak.

Bizonyos szempontból Amanda Palmerrel nem hasonlítunk semmiben, nincs bennünk semmi közös. Míg ő Berlinben egy szál katonai bakancsban egy piros ukulelével a nyakában a közönség karjaiban fetreng, vagy a zenei ipar megdöntésére készül, addig én valószínűleg telekocsizom, adatokat gyűjtök vagy – ha vasárnap van – templomban ülök.

De ez a könyv nem abból a nézőpontból mutatja be az embereket, ahonnan rendszerint figyeljük őket, miközben éljük a magunk privát kis életét, és ahol, azt hisszük, érzelmi biztonságra lelünk.

A kérés művészete a bizalom ápolásáról szól, arról, hogyan kerülhetünk a lehető legközelebb a szeretethez, a kiszolgáltatottsághoz és a mély, emberi kapcsolatokhoz. Zavarba ejtően, veszélyesen és csodálatosan közel. És pontosan erre a zavarba ejtő közelségre van szükség, ha át akarjuk formálni a hiány és a bizalmatlanság kultúráját.

A távolság hazudik. Torz képet mutat önmagunkról, és félreértjük a másikat is. Kevés író tud erre úgy ráébreszteni minket, mint Amanda, akinek egész élete és pályafutása az intimitás és a kapcsolatok tanulmányozásáról szól. A vizsgálat tárgya pedig nem más, mint Amanda szerelmi viszonya a saját művészetével, az őt körülvevő közösséggel és azokkal az emberekkel, akikkel megosztja az életét.

Egész életemben igyekeztem tisztas távolságot tartani mindentől, ami bizonytalan, és mindenkitől, aki bánthat. De ahogy Amanda, én is megtanultam, hogy aki a fényt keresi a sötétségben, az jobban teszi, ha nem ellöki magától az embereket, hanem egyenesen a karjaikba veti magát.

Kiderült, hogy Amandával mégsem különbözünk. Legalábbis, ha alaposan körüljárjuk a témát – a kapcsolatokat pedig csak alaposan érdemes vizsgálni.

Család, munka, templom – ezekben a körökben tudok teljesen feloldódni, ezeken a helyeken érzem azt, hogy tartozom valahova. Ezekből a közösségekből merítek, amikor erőforrásokra – szeretetre, kötődésre, hitre – van szükségem. És ma már, Amandának köszönhetően, amikor kimerült vagyok, félek, vagy kell valami ezektől a közösségektől, akkor kérek. Még nem megy tökéletesen, de igyekszem. Egyébként, amit a legjobban szeretek Amandában, az az őszintesége. Ő sem tud mindig könnyű szívvel kérni, ő is küszködik ezzel, mint mi mindannyian. És éppen a kiszolgáltatottsággal vívott harcairól szóló történeteiben látom leginkább önmagamot, a saját küzdelmeimet, és teljes emberi mivoltomat.

Ezt a könyvet ajándékként nyújtja át nekünk a művész, aki megszabadult gátlásaitól, akinek volt bátorsága véghezvinni újításait, és aki nem átalott olykor bajt keverni; a nő, aki éles szemével lényünk legmélyére lát. Kérem, fogadják el tőle a virágot!

© NATASHA MOUSTACHE

„*VAN VALAKINÉL EGY TAMPON? MEGJÖTT A MEN-
ZESZEM*” – kiáltom el magam egy San Franciscó-i étterem női
mosdójában, egy prágai zenei fesztivál koedukált öltözőjében
vagy egy házibuli gyanútlan konyhapartizói előtt Sydneyben,
Münchenben vagy Cincinnati-ben.

E kérdés hallatán a nők a világon mindenhol ugyanúgy rea-
gálnak: egy emberként kezdenek kotorászni a hátizsájukban
vagy a ridiküljükben, míg végül egyikük diadalmas mosollyal
előhúzza egyet, és átnyújtja nekem, az idegennek. Pénzt még soha
senki nem kért érte. Ez egy hallgatóságos megegyezés a világ női
között:

Ma rajtam a sor, hogy tampont kérjek.

Holnap talán neked lesz rá szükséged.

Ez a végtelen, karmikus tamponkörforgás. De, ahogy látom,
a zsepiknek, a cigiknek és a golyóstollaknak is van ilyen kör-
forgásuk.

Gyakran elgondolkodom azon, vajon van-e olyan nő, aki *túl*
szégyenlős ahhoz, hogy egy nőtársától tampont kérjen; aki inkább
beletöm a bugyijába egy öklömnyi vécépapírköteget, mint hogy
szívességet kérjen egy csapat idegen csajtól. Biztos, hogy van. De
én nem ilyen vagyok. Nagyon nem. Én aztán nem félek kérni.
Kérek én bármit.

Szemérmetlen vagyok.

Azt hiszem.

Harmincnyolc éves vagyok. Első zenekaromat, a The Dresden Dollst huszonöt évesen alapítottam, és már huszonnyolc is elmúltam – vagyis a hagyományos értelemben vett zenei ipar szerint vénséges vén banya voltam –, mire megjelent az első lemezem.

Az elmúlt bő tizenhárom évben folyamatosan turnéztam, ritkán aludtam egy helyen pár éjszakánál többet, és egyfolytában zenéltem az embereknek minden elképzelhető helyen: diszkókban, bárókban, színházakban, stadionokban, fesztiválokon, a New York-i CBGB klubtól a Sydneyi Operaházig mindenütt. Egész estéket játszottam végig szülővárosom világhírű zenekarával a Boston Symphony Hall színpadán. Találkoztam, sőt néha együtt turnéztam ifjúkori példaképeimmel: Cyndi Lauperrel, Trent Reznorral a Nine Inch Nailsből, David Bowie-val, „Weird Al” Yankoviccsal és Peterrel a Peter, Paul and Maryből. Megírtam, eljátszottam és a világ különböző pontjain lemezre vettem több száz dalt.

Örülök, hogy ilyen vén fejjel kezdtem el zenélni, így ugyanis élhettem az életem, és hosszú éveket töltöttem azzal, hogy kreatív megoldásokat találjak a pénzkeresésre. Kamaszkorom utolsó éveiben és huszonévesen többtucatnyi állásom volt, de főként utcai mutatványosként – élő szoborként – kerestem a kenyeremet: fehérre mázoltam az arcom, menyasszonynak öltöztem és kiálltam a járdára. (Biztos mindenki látott már ilyen alakokat, és biztos mindenkiben felmerült, hogy kik vagyunk mi a Való Életben. Üdvözltem! Nekünk ez a Való Élet.)

A szoborlét nekem munka volt, amelyben a kérés szintiszta, fizikai megtestesülése voltam: öt éven át pózoltam mozdulatlanul egy tejesrekeszen állva, és arra vártam, hogy a járókelők egy pillanatnyi emberi kötődésért cserébe pénzt dobjanak az előttem heverő kalapba.

De húszas éveimben megtapasztaltam az alkalmazotti munka megvilágosodást hozó gyönyöreit is: árultam fagyit és kávé

9,5 dolláros órabérért; vállaltam masszírozást a koleszszobámban papír és „kézi levezetés” nélkül, óránként 35 dollárért. Dolgoztam névadó- és márkaépítési tanácsadóként internetes cégeknek, amelyektől 2000 dollárt kértem domainnevenként. Voltam drámaíró és rendező: általában fizetés nélkül, valójában eltapsoltam a fizumat kellékekre. Később felszolgáló lettem egy német sörkertben – esténként cirka 75 német márkát kerestem borralvalóval együtt. Árultam túrkálóban vásárolt és átalakított ruhákat a koleszban – naponta akár 50 dollár is összejött. Dolgoztam kiszolgálóként egy képkeretezőnél 14 dolláros órabérért; szerepeltem kísérleti filmekben, amiért a színjátszás öröme (meg bor és pizza) volt a fizetségem. Álltam modellt akthoz művészeti sulikban óránként 12–18 dollárért; voltam rendezvényszervező és hosztesz becsületkasszás „underground” szalonokban, ahol a pénz épp csak a piára meg a bérleti díjra volt elég. Dolgoztam ruhátárosként illegális fétisszexpartikon 100 dollárért alkalmanként, ahol beszerveztek betanított varrónőnek egy bőrbilincsgyártóhoz 20 dolláros órabérért, valamint sztriptíztáncosnak nagyjából 50 dollárért óránként, bár ez erősen forgalomfüggő volt. És egy rövid ideig voltam domina is óránként 350 dollárért, de ott nyilván a pénz egy része a nélkülözhetetlen ruházat és kellékek beszerzésére ment el.

Minden egyes munkakörben tanultam valamit az emberi sebezhetőségről.

És az esetek többségében rengeteget tanultam a kérésről.

Szinte minden fontos emberi interakció alapvető lényege a kérés aktusa, a kérés művészete.

A kérés már önmagában is valamennyi kapcsolat alapköve. Állandóan, sokszor közvetve és szavak nélkül kérünk egymástól: a főnökünktől, a házastársunktól, a barátainktól, a beosztottainktól, még hozzá azért, hogy kialakítsunk és fenntartsunk egy kapcsolatot.

Segítesz?

Bízhatok benned?

Nem fogsz átverni?

Biiiiiiztos, hogy bízhatok benned?

E kérdések mindegyike mögött a háttérben gyakran ott lapul az, ami leginkább foglalkoztatja az embert:

Szeretsz engem?

2012-ben felkértek, hogy tartsak előadást a TED-konferencián. Megrémültem a feladattól, hiszen nem vagyok profi szónok. Néhány éve, miután sikerült – a nyilvánosság bevonásával – felbontanom egy lemezkiadó mogul szerződését, elhatároztam, hogy a következő albumom elkészítéséhez a rajongóimtól kérek segítséget – a Kickstarteren keresztül. Ez az a közösségi finanszírozási platform, amely nemrégiben több ezer alkotó számára adta meg annak lehetőségét, hogy munkájuk költségeit közvetlenül támogatóiktól kérhessék. Kickstarteres támogatóim a *Theatre Is Evil* című lemez előrendelésével 1,2 millió dollárt dobtak össze, így ez lett a közösségi finanszírozás eddigi történetének legnagyobb zenei projektje.

A közösségi finanszírozás olyan sajátos pénzgyűjtő megoldás, amelyben a – kreatív, műszaki, személyes vagy egyéb jellegű – vállalkozások az interneten keresztül arra kéri a közösség tagjait, hogy anyagi hozzájárulásukkal segítsenek összerakni a projektjükhöz szükséges tőkét. Az olyan oldalak, mint a Kickstarter, az Indiegogo vagy a GoFundMe, mind azzal a céllal jöttek létre, hogy megkönnyítsék és gördülékennyé tegyék a segítségre szoruló és a segítő felek közötti kapcsolattartást.

Azonban, mint minden új közvetítő eszköz, a közösségi finanszírozás is egyre bonyolultabbá vált. Olyan lett ez a platform, mint valami online vadnyugat, ahogy a legkülönfélébb művészek

és alkotók próbáltak a maguk módján boldogulni ebben a furcsa világban, ahol a művészet pénzre váltható. Mára ennek a finanszírozási formának a pusztá léte is rengeteg olyan kérdést hozott felszínre, amelyre nekünk kell megtalálni a választ:

Hogyan kérjünk segítséget egymástól?

Mikor kérhetünk segítséget?

Kinek szabad kérnie?

A Kickstarter-projektem eszelős nagy siker volt: a közel huszonötezer támogatóm éveken át figyelemmel kísérte életem alakulását. Repestek az örömtől, hogy segíthetik és támogathatják a függetlenedésemet egy kiadótól. De mellett, hogy sorra hívtak az izgatott újságírók, akik még sosem hallottak rólam (nem csoda, hiszen soha egy sort sem írtak rólam a *Rolling Stone*-ban), és egyre azt kérdezték, miért segít nekem ez a rengeteg ember, meglepve tapasztaltam, hogy volt ennek a sikernek némi negatív felhangja is. A kampányom elindításával máris egy kulturális vita kellős közepén találtam magam, ahol sokan eleve megkérdőjelezték a közösségi finanszírozás létjogosultságát, és egyes kritikussai nem átallották egyenesen a „digitális koldulás” egy durva formájaként csípőből elutasítani az egészet.

Úgy tűnt, kérni izléstelen dolog. Engem pedig több okból is kikiáltottak főbűnösnek: mert támogatóm már korábban egy komoly lemezkiadó cég, mert van egy híres férjem, és mert nyavalyás önimádó vagyok.

A helyzet tovább durvult, amikor a Kickstarter-kampány elindulása utáni hónapokban megint turnézni kezdtem a zenekarommal, és jó szokásomhoz híven megint meghívtam a helyi zenészeket, hogy ha van kedvük, csatlakozzanak hozzánk a színpadon néhány dal erejéig. Ebben a szűk közösségben már hosszú évek óta csináltam ilyeneket, a sajtó most mégis ízekre szedett.

A közösségi finanszírozási projektem sikerének és ennek a nagy felhajtásnak lett az eredménye, hogy a TED szervezői meghív-

tak engem, egy viszonylag ismeretlen, indie rock zenészt, hogy 12 percen át beszéljek azon a színpadon, amelyen általában vezető tudósok, feltalálók és oktatók tartanak előadást. Kitalálni, hogy pontosan miről és hogyan beszéljek, finoman szólva is rohadtul ijesztő feladat volt.

Először arra gondoltam, írok egy 12 perces operaperformanszot ukulelére és zongorára, amelyben színre viszem az egész életemet, a fogantatástól a Kickstarterig. Szerencsére ezt az ötletet aztán elvettem, és úgy döntöttem, inkább elmondom, tisztán és világosan, milyen volt az utcai mutatványos lét, milyen volt megélni a közösségi finanszírozás sikerét és annak következményeit, és elmagyarázom, milyen tagadhatatlan kapcsolatot látok e kettő között.

Írás közben előadásomat az engem körülvevő emberek egy szűk köréhez, a félszeg, szégyenlős zenész ismerőseimhez intéztem. A közösségi finanszírozás sokukat lázba hozta, ugyanakkor el is bizonytalanította őket, én viszont számtalan barátomnak segítettem beindítani a saját Kickstarter-kampányát, aztán bárpultnak dőlve, házibulikban és fellépések előtt, az öltözőben beszélgettem velük a tapasztalataikról. Az előadásomban egy olyan alapvető fontosságú témával akartam foglalkozni, ami engem is izgatott: *tudatni akartam a művészekkel, hogy szabad kérniük. Szabad pénzt kérni, és szabad segítséget kérni.*

Számos barátom már sikeresen használta a közösségi finanszírozást arra, hogy új albumot, filmet, újfajta hangszert, újrahasznosított szemétből épült bulihajót alkosson; csupa olyasmit, ami az energia megosztásának és cseréjének ezen új formája nélkül sohasem jött volna létre. Viszont sokan küszködtek velem. Láttam.

Valamennyi online közösségi finanszírozási ajánlat egy videóval indul, amelyben az alkotó elmagyarázza küldetése lényegét, és előadja kérését. Elborzadva láttam, hogy egyre-másra jelentek

meg az oldalon a videóok, amelyekben a barátaim a kamerába nézve, vagy még véletlenül sem oda nézve, valami olyasmit makogtak, hogy „Na, he-he, akkor ÉGESSÜK BE MAGUNKAT! Csá, emberek, őőő, halihó. Jesszusom. Nagyon-nagyon sajnáljuk, hogy hozzátok fordulunk, ez annyira kínos, de... légszti, segítsetek összedobni a pénzt az albumunkra, mert...”

El akartam mondani a barátaimnak, hogy a szabadkozás és a szégyenkezés nemcsak *főösleges*, de *kontraproduktív* is.

El akartam mondani nekik, hogy igazából rengetegen vannak, akik *boldogan* segítenek a művészeknek; hogy ez nem egyoldalú folyamat: az alkotó művész és támogató közönsége egyaránt nélkülözhetetlen része egy komplex ökoszisztémának; hogy a szégyen csak beszennyezi azt a környezetet, amelyben kérni és adni csak akkor lehet, ha bizalommal, nyitottsággal fordulunk egymás felé. Azt reméltem, felhatalmazhatom őket valamiféle kozmikus, egyetemes engedéllyel, hogy végre befejezzék a szabadkozást, a gyötrődést, a bizonygatást, és – az ég szerelmére! – egyszerűen csak *kérjenek*.

Több mint egy hónapon át készültem a TED-előadásra. Eközben fel-alá mászkáltam egy bérelt ház pincéjében, a beszédem kéziratát több tucat barátnak és családtagnak megmutattam, igyekeztem minden mondanivalómat belesűríteni abba a 12 percbe. Aztán fogtam magam, elrepültem a kaliforniai Long Beach-re, vettem egy nagy levegőt, és előadtam a beszédemet – amelyet vastaps fogadott. Pár perccel azután, hogy lejöttem a színpadról, a konferencia-központ előcsarnokában odalépett hozzám egy nő, és bemutatkozott.

Én még nem tértem teljesen magamhoz. Az előadás rengeteget kivett belőlem, épp kezdett kitisztulni a fejem.

– Én vagyok a szónokok felkészítője – kezdte.

Lefagytam. Másodpercre pontosan 12 percig lett volna szabad beszélnem. De megálltam párszor, és volt, hogy kerestem a szavakat, így majd' 14 percesre nyúlt az előadásom. A francba, gondoltam, ki fognak rúgni a TED-ről. Persze nem tudtak volna ténylegesen *kirúgni*. Már túl vagyok az előadásomon. De akkor is. Kezet ráztam a nővel.

– Üdv! Nagyon-nagyon sajnálom, hogy ennyire túlléptem az időkorlátot. Bocsánatot kérek! De úgy belemerültem. Amúgy jó volt? Jól TED-eltem? Ki vagyok rúgva?

– Ugyan, ne butáskodjon, nincs kirúgva. Dehogysis! Az előadása...

És itt elakadt a szava. Könnybe lábadt a szeme.

Én meg csak álltam ott döbbsen. Mi van? A TED-szónokok felkészítője mindjárt elbőgi magát itt nekem?

– Az előadása ráébresztett engem valamire, amivel már évek óta küzdök. Én is művész vagyok, drámaíró. Körülvesz egy csomó ember, akik szívesen segítenének, csak annyit kéne tennem, hogy... De nem egy... Soha nem voltam képes...

– Kérni?

– Pontosan. Kérni. Milyen egyszerű. Az előadása megnyitott előttem valami nagyon fontosat. Mi a csudáért esik nehezünkre kérni, pláne, ha mások olyan szívesen segítenének? Köszönöm! Nagyon köszönöm! Csodás ajándékot adott nekem.

Megöleltem.

És ő csak az első volt a sorban.

Két nappal később az előadás felkerült a TED weboldalára és a YouTube-ra. A nézettsége egy nap alatt elérte a százezret. Aztán az egymilliót. Majd egy évvel később a nyolcmilliót. De nem is a nézettségi adatok döbbsentettek meg igazán, hanem a történetek, amiket kommentekben vagy az utcán megállítva osztottak meg velem az emberek. És nem azért, mert ismerték a zenémet, hanem mert felismertek az előadásból.

A nővér, a hírlapszerkesztő, a vegyészmérnök, a jógaoktató, a kamionsofőr mind úgy érezte, egyenesen hozzá szólok. Az építész, a nonprofit egyesület koordinátora és a szabadúszó fotós mind azt mondta, neki mindig is nehezebbre esett kérni. Rengetegen átkaroltak, megöleltek, köszönetet mondtak, sírtak.

Az előadásom messze nem csak a szegénylős indie rock zenészekhez jutott el, akik arra is képtelenek voltak, hogy 5 dollárt kérjenek az emberektől a Kickstarteren anélkül, hogy zsákok húznának a fejükre.

Mindenkinek megfogtam a kezét, mindenkit meghallgattam. A kisvállalkozót, a napelemtervezőt, az iskolai könyvtárost, az esküvőszervezőt, a segélyszervezet munkatársát...

Egy dolog biztos volt: ezek az emberek nem félnek zenészek voltak, hanem egész egyszerűen... csak emberek.

Úgy tűnt, valami nagyon megérintette őket. De pontosan mi is?

A valódi választ csak akkor találtam meg, amikor felidéztem azt az estét, amit Neil házában töltöttünk a lakodalmunk előtti napon.

A történetek előtt néhány évvel találkoztam Neil Gaimannel. Neil híres író.

Éveken át üldöztük egymást a Föld körül, hogy be tudjuk szvasztani a másikat a szoros menetrendünk pillanatnyi szüneteibe. Én a rock and roll örök útját róttam, Neil pedig egy párhuzamos úton a könyveivel turnézott, és közben, más-más tempóban ugyan, de keresztül-kasul egymásba szerettünk, majd végül megszöktünk, és egy barátunk nappalijában, titokban összeházasodtunk, mert a nagyszabású esküvővel járó stresszt egyikünk sem bírta volna elviselni.

De nem akartunk tiszteletlenek lenni a családdunkkal, ezért megígértük, hogy pár hónappal később rendezünk egy igazi, össz-

népi családi lagzit. Helyszínnek az Egyesült Királyságot választottuk, mert a rokonaink többsége ott él. (Neil brit, ahogy az unokatesóim többsége is.) Ráadásul a díszlet is varázslatosnak ígérkezett: Neilnek volt egy háza egy icipici skót szigeten, amely történetesen az anyai nagymamám szülőhelye is egyben. Erről a szélfúttá, lélegzetelállító, de kietlen, füves sziklaszirtról menekültek el lecsúszott, rettegő őseim az 1900-as évek elején a szebb, kevésbé lélegzetelállító, de kevésbé kietlen jövő reményében a tengerentúlra, Bronx ígéretes világába.

A lakodalom előtti estén Neillel korán ágyba bújtunk, hogy alaposan kialudjunk magunkat, mert tudtuk, hogy örült nap vár ránk, amikor meggy majd a szervezkedés, evés-ivás, és közben zavartan egymásra talál a kétszáz rokon. Neil három felnőtt gyereke is velünk volt a házban, illetve Neil anyja és még egy egész sor Gaiman-rokon. Elfoglalták az összes szobát a földszinten, fent az emeleten, a strapabíró fiatalabbak kint a kertben, sátorban aludtak.

Fent pedig, a tetőtérben, miközben Neil békésen szuszogott mellettem, rajtam elhatalmasodott egy pánikroham.

Azt hiszem, alapvetően azon akadtam ki, hogy férjhez megyek. Pont. Most, hogy ott volt körülöttünk a család, az egész hirtelen nagyon valóságos lett. Mit művelek? *Ki ez a fickó?*

De leginkább a pénz miatt borultam ki.

A Kickstarter-kampányom indulásra készen állt, osztottam-szoroztam, és meggyőződésem volt, hogy szép pénzt fogok összehozni. De nem turnéztam, hanem Észak-Skóciában készülődtem a lagzimra, plusz szerveztem az új bandámat, és egy fillért se kerestem. Nem sokkal előtte beszéltem a könyvelőmmel, aki közölte, csak akkor lesz elég a pénzem az irodai stábra, a zenekarra, a turnécsapatra és a rendszeres havi kiadásaimra, ha ott hagyok csapat-papot, és most azonnal folytatom a turnézást. Vagy vehetek fel hitelt, hogy anyagilag áthidaljam azt a pár hónapot,

amíg beindul a Kickstarter-kampány, és befutnak az új turnépénzek.

Ismerős volt a helyzet. A menedzsereimet újra és újra kétségbeesésbe kergettem azzal, hogy mióta az eszemet tudom, minden, a költségek levonása után megmaradt hasznot visszaforgattam a következő lemezbe vagy művészeti projektbe. Hullámvasutazásra emlékeztető pályafutásom során voltam már gazdag és szegény, meg valahol a kettő között is... és sosem izgatott az egyenlegem, ameddig nem lettem teljesen csóró – és erre is volt már példa, köszönhetően egy nem várt adófizetési kötelezettségnek vagy éppen az egyik turném bukásának. De ettől még soha nem dőlt össze a világ: ilyenkor kértem kölcsön egy baráttól vagy családtagtól, hogy átvészeljem a szűkös hónapokat, aztán rögtön vissza is fizettem a tartozásom, amint befutott a következő csekk.

Szakértőjévé váltam a túlélésnek és a segítségkérésnek. Kértem, ha szükségem volt rá, és nem szégyelltem magam emiatt, sőt egyenesen büszke voltam a makulátlan priváthitel-történetemre. Megnyugtató volt a tudat, hogy számos zenész barátom (és, ami azt illeti, vállalkozó barátom) is ilyen bőség-szűkösség ciklusokban élt. Egy szó, mint száz, mindig volt valahogy.

Csak hogy ezúttal felmerült egy másfajta probléma is: most *Neil* akart nekem kölcsönadni.

És én nem fogadtam el a segítségét.

Pedig *házasok* voltunk.

Mégsem tudtam elfogadni.

Mindenki bolondnak tartott.

Mégsem tudtam elfogadni.

Akkor már több mint egy évtizede magam kerestem meg minden fillért, voltak elkötelezett alkalmazottaim, volt saját irodám, magam fizettem a számláimat, egyedül is sikerült kimásznom bármilyen slamasztikából, és anyagi értelemben is független vol-

tam a pasiktól, akikkel ágyba bújtam. Ráadásul én voltam az ünnepeelt feminista ikon, a Csináld magad! királynője, aki hatalmas csinnadrattával hagyta ott a lemezkiadóját, és vágott bele saját vállalkozásába. A gondolat, hogy az emberek olyan nőnek *lássanak*, aki segítséget fogad el a férjétől... elborzasztott. De eddig megoldottam, humorral. Egy elegáns étteremben általában Neil rendezte a számlát, és ebből sosem csináltunk nagy ügyet. „Engem nem zavar – viccelődtem. – Te vagy a gazdagabb.”

Aztán másnap reggel tuti én akartam fizetni a reggelit meg a taxit a reptérre. Megelégedettséggel töltött el a tudat, hogy ha egy-egy költségünket meg is osztjuk néha, alapvetően nincs *szükségem* a pénzére.

Tudtam, hogy aktuálisan csak egy kisebb részt kell betömni, tudtam, hogy hamarosan megjelenik az új nagylemezem, amelyre a Kickstarteren szereztem pénzt, tudtam, hogy hamarosan folytatom a turnézást, és a logika azt diktálta, hogy ez a kedves fickó – aki a férjem – nyugodtan adhat nekem kölcsönt. És, hogy ez nem nagy ügy.

De–Ez–Nekem–Nem–Ment.

Pár héttel a lagzi előtt, kávézás közben felvettem a kérdést Alinának és Joshnak, akik a középiskola óta szívbeli jó barátaim, akiknek az esküvőjén vőfély voltam, közös barátunk, Eugene pedig a nyoszolyólány. Velük évek óta rendszeresen megosztottam a problémáimat – általában akkor, amikor épp a kanapékukon húztam meg magam, amely egyre szebb és szebb lett, ahogy Hobokenből Brooklynba, Brooklynból Manhattanbe költöztek. Kézről kézre adtuk újszülött kislányukat, Zoét, és közben előadtam nekik, hogy nem Neil pénzével akarom átvészelni a közelgő pénzhányomat, mire ők úgy néztek rám, mint egy idiótára.

– De ez annyira furcsa – mondta Alina, aki dalszerzőként és íróként megélte már ugyanezt. – Hisz házasok vagytok!

– Na és? – fintorogtam. – Egyszerűen nem fűlik hozzá a fogam. Nem is tudom, miért. Talán attól félek, hogy a barátaim majd elítélnék ezért.

– De Amanda... mi vagyunk a barátaid – szögezte le Alina –, és szerintünk hülye vagy.

Josh, az egyetemi filozófiatanár egyetértően bólintott, rám nézett, majd a rá jellemző megfontoltsággal összeráncolta a szemöldökét.

– Meddig akarod ezt így csinálni? Örökké? Ha ötven évig házasok lesztek, akkor sem lesztek soha közös kasszán?

Erre nem tudtam mit mondani.

Neil nem az a típus, aki feltételeket szab vagy lépten-nyomon játszmákba kényszerít, nekem mégis az volt a legmélyebb félelmem, hogy ettől a lekötelezettje, az adósa leszek.

Ismeretlen volt számomra ez az érzés, ez a pánik – vagy talán nagyon is ismerős: az egzisztenciális válságokkal tarkított kamaszkorom óta nem voltam ennyire kiakadva, csak úgy kavarogtak a fejemben a kérdések. Hogyan fogadhatnék el egyáltalán pénzt Neiltől? Mit gondolnának az emberek? Vajon folyton az orrom alá dörgölné? Jobb lenne, ha adnék még egy évet ennek az albumnak, és inkább turnéznék? Mit csináljak a zenekarral, amelynek tagjait most vettem fel? Mi lesz a csapatommal? Ők mit szólnának? Miért nem tudom ezt a kérdést méltósággal kezelni? *Miért pánikolok?*

Egész éjjel forgolódtam, egy szemernyit sem aludtam. Felkeltem, kimentem a fürdőbe, felkapcsoltam a villanyt.

Mi a fene *bajod* van? – kérdeztem a csipás-taknyos-kócos nőt, aki a tükörből nézett vissza rám.

Nem t'om, felelte. De ez így nem jó. A frászt hoztam saját magamra. Mi történt velem? Megőrültem?

Hajnalodott, az óra reggel 6-ot mutatott. A távolban báránnyok bégettek bánatosan. Nyolckor kelniünk kell, hogy időben odaérjünk a lagzira.

Visszabújtam az ágyba, és bevacoltam magam Neil hónaljába. Mély álomba merülve hortyogott. Ránéztem. Istenem, mennyire szeretem ezt az embert! Akkor már több mint két éve voltunk együtt, és megtanultam maximálisan bízni benne. Bízni abban, hogy nem fog megbántani, nem fog elítélni. De a lelkemnek egy része még mindig zárva maradt, mint egy ajtó, amelynek simán ki kellene nyílnia, de meg se moccan. Átgurultam az ágy másik oldalára, és megpróbáltam elaludni, de a gondolatok tovább örvénylettek a fejemben. El kell fogadnod a segítségét! Nem fogadhatod el! El kell fogadnod! Aztán hirtelen bömbölni kezdtem, megállíthatatlanul. Totál hülyének éreztem magam. Azt hiszem, elegendem lett abból, hogy magamban sírok, és kész voltam megbeszélni a dolgot.

– Mi a baj, darling?

Neil angol. *Darling*nek szólít.

– Én... teljesen kiborultam.

– Azt látom. A pénz miatt?

Magához ölelt.

– Nem tudom, mit csináljak a következő pár hónapban – horkantottam. – Azt hiszem, jobb lenne elhalasztani a lemezkészítést, ha most nem tudom kifizetni az embereket. Inkább turnézok egy évig, hagyom a csudába a Kickstartert, amíg... Nem is tudom... Talán kérhetnék kölcsön valaki mástól, hogy kihúzzam ezt a pár hónapot... Esetleg...

– Miért valaki mástól? – szólt közbe halkán. – Amanda!... Házasok vagyunk.

– Na és?

– Tedd túl magad ezen a butaságon, és fogadd el kölcsönként azt a pénzt tőlem! Vagy *fogadd el* azt a pénzt tőlem! Mi másért

házasodtunk volna össze? Te is megtennéd ezt értem, ha én kerülnék átmeneti pénzzavarba. Igaz?

– Hát persze!

– Akkor meg *mi van?* Jobban örülnék, ha hagynád, hogy néhány hónapig kisegítselek, mint hogy ebben az állapotban lás-salak. Kezdek aggódni miattad. Egyszerűen csak *kérned* kell, és segítek. Feleségül vettelek. Szeretlek. Én *segíteni* akarok, csak te nem hagyod.

– Sajnálom. Olyan furcsa ez. Annyiszor megküzdöttem már ezzel a szarsággal, és még soha nem borított ki ennyire. Ez örület. Úgy érzem, megőrültem. Neil! Örültt vagyok?

– Nem vagy örültt, darling.

Magához ölelt, bár ettől még örültnek *éreztem* magam. Sehogy sem tudtam elhessegetni magamtól ezt a makacs, bosszantó gondolatot, amely úgy bevette magát a fejembe, mint egy kízó talá-lós kérdés, egy lehetetlen logikai feladvány, amit nem tudok se elfelejteni, se megoldani.

Az ég szerelmére, hiszen felnőtt ember vagyok, aki évekig ab-ból élt, hogy ismeretlen emberektől fogadott el pénzt az utcán.

Aki közösségi finanszírozásról, a közösség erejéről, a segítség-kérésről és -nyújtásról meg a nagylelkűség örömeiről prédikál.

Aki a világon bárhol bárkitől bátran és kacagva kér egy tampont.

Miért nem tudok hát segítséget kérni a saját férjemtől?

Naponta kérünk egymástól apróságokat. Aprópénzt a parkolás-hoz. Egy helyet a kávézóban. Öngyújtót. Fuvart a város másik végébe. Majd eljön az a pont, amikor valami nagyobb dolgot kell kérnünk. Előléptetést. Valaki elérhetőségét. Bevezetőt egy könyv-höz. Kölcsönt. HIV-tesztet. Vesét.

Egyvalamit biztosan megtanultam a TED-előadásom meglepő visszhangjából: *mindenkinek* nehezebbé esik kérni.

Úgy látom, nem is annyira maga a kérés aktusa az, ami lebénít minket, hanem ami mögötte rejlik: a félelem a kiszolgáltatottságtól, a félelem az elutasítástól, a félelem attól, hogy rászorulónak vagy gyengének látszódjunk. Attól félünk, hogy a kérés aktusával a társadalom hasznos tagjából a társadalom koloncává válunk az emberek szemében.

Mindez lényegében arra mutat rá, hogy mennyire különbözünk másoktól.

Az amerikai kultúra pedig kiváltképp azt a bizarr gondolatot sulykolja belénk, hogy kérni egyet jelent a kudarc beismerésével. Én viszont úgy látom, hogy a világ legerősebb, legsikeresebb és legirigyeltebb emberei között akad néhány, akikben épp az a közös, hogy kérnek – folyamatosan, kreatív formában, együttérzően és méltóságteljesen.

Tévedés ne essék! Ha kérünk, mindig fennáll annak a veszélye, hogy kérésünkre *nemleges* választ kapunk. Ha ezt a lehetőséget kizártuk, akkor valójában nem is kérünk, hanem könyörgünk vagy követelünk. De épp emiatt a lehetséges *nem* miatt sokunknak sosem nyílik kérésre a szája.

Sokszor az a kényszerképzet bénít meg minket, hogy nem érdemeljük meg a segítséget. Legyen szó művészetről, munkáról vagy a kapcsolatainkról, legtöbbször nemcsak azért nem merünk kérni, mert félünk az elutasítástól, hanem azért is, mert úgy gondoljuk, meg sem *érdemeljük*, amit kérni szeretnénk. Mélyen hinnünk kell tehát kérésünk jogosságában. Ám ide eljutni hihetetlenül kemény munka, az arrogancia és az önteltség mély szakadékai fölött kell kötélháncot járnunk. Ha megtaláltuk az egyensúlyt, ha úgy érezzük, a kérésünk jogos, még akkor is meg kell tanulnunk, *hogyan* kérjünk és hogyan fogadjuk a választ – még akkor is, ha az éppen *nemleges*.

Ha megvizsgáljuk a nagy műalkotások, a sikeres startupok születésének vagy a forradalmak kibontakozásának körülményeit,

mindig azt látjuk, hogy történtek pénzbeli és természetbeni cserék, voltak az ügynek titkos patrónusai és a háttérben meghúzódó segítői. Mindannyiunkat elvarázsolt Steve Jobs modern mítosza az egyszerű fiúról, aki fáradtságot nem ismerve a szülei garázsában rakta össze az első Apple számítógépet. Ám életrajza nem tér ki arra a feltehetően igen kínos jelenetre, amikor – talán épp egy makrobiotikus fasírt fölött, a vacsoraasztalnál – Steve *megkérte a szüleit, hogy használhassa a garázst*. Annyi bizonyos, hogy a szülei igent mondtak a kérésére. És ma már van iPhone.

Minden általam ismert művésznek és vállalkozónak van egy története egy mentorról, egy tanárról vagy egy titkos támogatóról, aki adott az induláshoz pénzt, helyet vagy valamilyen furcsa, életmentő erőforrást. Valamit, amire éppen nagyon szükségük volt.

Nem hiszem, hogy tökélyre fejlesztettem volna a kérés művészetét, messze vagyok még attól. Ma már mégis látom, hogy – noha nem tudtam róla – évek óta tanulom ezt a „mesterséget”, és hosszú, különös utat jártam be ezalatt.

Az egész valójában azon a napon kezdődött, amikor fehérre mázoltam magam, menyasszonyi ruhába bújtam, vettem egy mély lélegzetet, és egy csokor virággal a kezemben ráálltam a teljesrekeszre a Harvard tér kellős közepén.

Talán emlékszünk rá, amikor gyerekként először kezdtük megérteni az összefüggéseket. Lehet, hogy épp egy hideg tavaszi napon, egy tanulmányi kiránduláson történt – a cipőnk sáros volt, a gondolataink folyton elkalandoztak –, hogy kezdtünk mintákat és kapcsolatokat felfedezni ott, ahol eddig korábban sosem. Talán arra is emlékszünk, mennyire izgatottak lettünk a felfedezéstől, és büszkén mutattuk a többi gyerekeknek:

Észrevettétek már, hogy ez pont úgy néz ki, mint az?

Hogy ennek a levélnek a csíkjai olyanok, mint azok a repedések a befagyott tócsa tetején?

Amik olyanok, mint az erek a kezemen?

És amik olyanok, mint a hajszálak, amelyek az egyik lány pulcsijára tapadtak?

Előbb csak a különálló elemeket gyűjtöttük. Aztán összekötöttük őket. Majd ezeket az összefüggéseket megosztottuk a környezetünkkel is. Így működik a kreatív ember: gyűjt, összeköt, megoszt.

Minden művész más-más közegben dolgozik, és máshogy állnak a fent említett három fázishoz is. Egyesek a *gyűjtögetést* élvezik. Nevezhetjük ezt megtapasztalásnak, vagy a minket körülvevő világ érzelmi és szellemi feldolgozásának: az elemekből – a befagyott tócsából, a pulcsiból – lesz majd a költői metafora. Akadnak, akik szélesebb körben és hosszabb ideig gyűjtögetnek: addig, amíg szerelemben esnek, majd kiábrándulnak, hogy aztán ezt megírják egy dalban vagy hosszan bámulják a tájat, mielőtt úgy döntenek, vászonra viszik. Thoreau-nak közel három évig kellett egy tó partján élve elnéznie a különböző évszakok napfelkeltéit és napnyugtáit, hogy megajándékozhasssa a világot a *Waldennel*.

Más művészek inkább annak szentelnek több időt, hogy ha megvannak az összegyűjtött elemek, akkor *összekössék a pontokat*: gondoljunk csak a szobrászra, aki egy éven át farigcsál egyetlen szobrot, a regényíróra, aki öt éven át tökéletesítgeti a történetét, vagy a zenészre, aki egy egész évtizedet tölt azzal, hogy megírjon egyetlen szimfóniát. Addig illesztgetik egymáshoz a részleteket, míg meg nem születik a tökéletes mű. Magának Thoreau-nak a természetben eltöltött három év *után* újabb három évre volt szüksége ahhoz, hogy átszűrje magán az élményeit, és azok a létező leggyönyörűbb és legközvetlenebb írássá álljanak össze benne.

Mint a színpadi előadók többségét, engem is mindig az utolsó fázis, a *megosztás* és annak számtalan módja izgatott leginkább. Az írók akkor osztják meg művüket, amikor valaki elolvassa vagy meghallgatja a könyvüket, a blogbejegyzésüket, a Twitter-üzenetüket. A festők kiállítják az alkotásaikat, vagy csak szemérmesen odacsúsztatják rajzfüzetüket barátjuknak egy kávézóban. A színpadi előadók is élményeket gyűjtögetnek, kirakóznak, írnak, alkotnak, próbálnak.

Mégis, egészen másfajta örömet rejt az a pillanat, amikor az egyik ember közvetlenül a másiknak adja át művészetét. Amikor rögtön a közönség szeméhez és füléhez jut el az, amit csinálunk, akár szűk körű házibuliban vagyunk, akár egy többezres tömeg előtt a színpadon. Megosztásfüggő vagyok. De létszámtól és helyszíntől függetlenül egy dolog mindig igaz: megosztani, főleg elkezdeni azt, rohadt nehéz.

Mindig eljön a pillanat, amikor rendkívül bátornak kell lenni, ha fel akarod tenni a kérdést:

Megnézed?

Ez gyerekkorban kezdődik. Ott kint, a parkban: az erek a levélen úgy néztek ki, mint az erek a kezeden, és ezt rögtön el is mondtad a melletted sétáló pajtásaidnak.

Erre vagy felcsillant az ő szemük is – *Hű! Tényleg! Tök jó!* –, és életünkben először megtapasztaltuk, micsoda öröm megosztani valamit a közönséggel, vagy kinevettek, a tanár pedig ránk szólt, majd türelmesen magyarázni kezdett:

Ma nem az a feladat, hogy mintákat keress.

Most nem ennek van itt az ideje.

Most szépen vissza kell állni a sorba, ki kell tölteni a munkalapot, és válaszolni kell a megadott kérdésekre.

De inkább a pontokat szeretttük volna összekötni, és megosztani a felfedezésünket a többiekkel, mert *ez* érdekelt, és nem a munkalap.

Ez a sürgető vágy, hogy összekössük a pontokat és megosz-
szuk másokkal, pontosan ez teszi az embert művésszé. Mindegy,
hogy ehhez szavakat vagy szimbólumokat használunk, mind-
egy, hogy ezt hivatásszerűen űzzük-e, vagy sem, akkor is művé-
szi erőt képviselünk.

Ha a művész jól végzi a dolgát, akkor az embereket összeköti
önmagukkal, és összefűzi őket egymással – erre képes az a közös
élmény, amikor együtt fedezünk fel összefüggést ott, ahol koráb-
ban nem láttunk.

Észrevetted már, hogy ez úgy néz ki, mint az?

Ahogy gyerekként boldogsággal töltött el minket, ha meglát-
tunk egy arcot a felhőben, felnőttségként épp ilyen boldogság
az is, amikor felnőttként – a szexben, a szerelemben, a hiúságban,
az erőszakban, a betegségben, a halálban – összeáll a kép.

A művészet feltárja a bensőnket: a film erőszakos főhőse sötét
tükröt tart elénk; a festmény árnyalatai arra ösztönöznek, hogy
felnézzünk az égre és új színeket keressünk; a rádióban váratlanul
megszólaló, rég elfeledett dal pedig halott barátunkat juttatja
eszünkbe, és elsírjuk magunkat.

Engem mindig akkor száll meg leginkább az ihlet, amikor
mások heves, szenvedélyes művészetével ismerkedem: a legjobb
dalaim többségét akkor írtam, amikor egy könyv lapjain vagy
a színpadon ott dobogott előttem egy másik művész vérző szíve.

A művészek összekötik a pontokat – hogy hogyan, azt nem
kell magyaráznunk. Mi csak tesszük a dolgunkat, és a világ elé
tárjuk az általunk felfedezett összefüggéseket, aztán a világ vagy
elfogadja az ajándékunkat, vagy nem. EZ a művészi aktus, és so-
kan, akiknek meg sem fordul a fejükben, hogy művésznek nevez-
zék magukat, naponta gyakorolják.

Aztán ott vannak azok, akik annyira örültek, hogy elhiszik,
ebből meg is tudnának élni.